

Statens vegvesen

Riksantikvaren
Direktoratet for kulturminneforvaltning
Pb. 8196 Dep

0034 OSLO

Behandlende enhet:
Transport og samfunn

Saksbehandler/telefon:
Cathrine Thorstensen /
61285268

Vår referanse:
24/174953-1

Deres referanse:

Vår dato:
26.06.2024

Innspill fra Statens vegvesen Norsk vegmuseum til "Høring Riksantikvarens håndverkstrategi"

Vi viser til høring av Riksantikvarens håndverksstrategi og takker for forlenget svarfrist til 25.06.24. Statens vegvesen Norsk vegmuseum har følgende innspill:

Først og fremst er vi glad for at Riksantikvaren tar tak i dette sentrale området mht bevaring av vår kulturarv. Har man ikke fagfolk med tradisjonell håndverkskunnskap, vil det være en vanskelig jobb å ta vare på nettopp den samme kulturarven. I dag har vi ordninger med økonomiske virkemidler og fagpersoner som setter kulturminnefaglige krav til arbeidet. Da gjenstår kompetansen på det utførende arbeidet. Kompetansen vi etterspør er ofte spesialisert og tidkrevende og innenfor et fagområde det er vanskelig å satse på for at det skal være lønnsomt.

Statens vegvesen har et sektoransvar og skal ivareta egne kulturminner som del av vår felles kulturarv. Dette arbeidet er forankret i kongelig resolusjon av 2006 der det står at «Staten sine eidegdommar skal forvaltast på ein slik måte at dei kulturhistoriske og arkitektoniske kvalitetane til bygningane vert tekne vare på og synsleggjorde. Ansvar for dette ligg hos dei statlege eigedomsforvaltarane».

For Statens vegvesen gjelder dette ansvarsområdet vegger og bruer, bygninger og andre vegrelaterte kulturminner, og en sentral del av arbeidet er knyttet til de objektene som omfattes av Statens vegvesens nasjonale verneplan fra 2002. Verneplanen viser et representativt og prioritert utvalg av blant annet vegmiljøer, enkeltveger, vegstasjoner, bruer, bygninger og ferjeleier over hele landet. Mange av kulturminnene representerer pionerarbeidet i norsk offentlig vegbygging, og er spesielt interessante på grunn av det

Postadresse
Statens vegvesen
Transport og samfunn
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Telefon: 22 07 30 00
firmapost@vegvesen.no
Org.nr: 971032081

Kontoradresse
Hunderfossveien 757
2625 FÅBERG

Fakturaadresse
Statens vegvesen
Fakturamottak DFØ
Postboks 4710 Torgarden
7468 Trondheim

krevende landskapet de ble bygd i. Verneplanen kan leses i sin helhet her <https://vegmuseum.no/kulturminnevern/verneplan>

Mange av våre veger og bruer er bygd av naturmaterialer som stein og tre, og for å ta vare på disse så trengs det ulike fagfolk innen muring og tømring. For å følge opp våre forpliktelser har vi lyst ut en landsdekkende rammeavtale på tradisjonshåndverket tørrmuring. Vi finner mye av dette håndverket langs våre konge- og postveger som er bygd opp i terrenget og stedvis bygd på steinmurer, samt mange av våre steinhellebruer, steinhvelvbruer og tørrmurte brukar. Rammeavtale er toårig med mulighet for forlengelse. Med dette håper vi å kunne få avtale med inntil 15 leverandører som sikrer oss tilgang til tørrmuringskompetanse slik at vi best mulig kan ta vare på våre kulturminner i samsvar med opprinnelig eller eksisterende teknikk, utførelse og materialbruk og på en måte som ikke reduserer arkitektoniske og kulturhistoriske verdier (jfr. § 1–3 i Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer). Vi kan også nevne at det til jul 2024 vil foreligge en håndbok i Statens vegvesens håndbokserie om tørrmuring skrevet av avdøde tørrmurer Haakon Aase i samarbeid med murer og ingeniør Espen Marthinsen. Vi har et ønske om å følge opp dette med tørrmuringskurs, basert på at dette er et praktisk og ikke et teoretisk fag. Forøvrig har vi hatt flere tørrmuringskurs i forbindelse med våre større restaureringsprosjekter på Filefjell og Dovrefjell, og vi anser de mange restaureringsprosjektene vi har årlig som en viktig del av ivaretagelsen av den tradisjonelle håndverkskompetansen. I år har vi bl.a. et tørrmuringskurs i samarbeid med kommunen og fylkeskommune i Stor-Elvdal som er gjenoppbygging av en steinhvelvbru som også innebærer tømring av forskaling til hvelvet. Statens vegvesen øker også stadig egen kompetanse på steinhvelvbruer og bygging av nye slike sett i lys av klima- og bærekraftsmål.

I sin strategi så legger Riksantikvaren opp til tre viktige satsinger med flere målsettinger under hver av disse. Nedenfor vil vi kort kommenterer enkelte punkter:

Strategisk satsing 1: Handverkskompetansen og –kapasiteten skal styrkast

Bedre dialog og samordning er vesentlig og vi oppfordrer til at det blir avsatt ressurser til en koordinatorfunksjon. Det er mange aktører og mange tilskuddsordninger fordelt på ulike instanser. Her er det lett å gå seg vill. Vi mener at Norsk håndverksinstitutt er en viktig aktør i dette arbeidet og der deres oppgave kan videreføres til å ha en slik funksjon. Økonomiske og organisatoriske virkemidler er viktig her.

Læreplaner og planverk for både grunnskole – og videregående opplæring samt studier på høyskoler og universitet må gjennomgås og tilpasses til ønske om økt kapasitet og kompetanse. Vi oppfordrer til å se på modeller fra andre land – eksempelvis England – men bruk av laug/håndverkerforening. Både politiske og juridiske virkemidler er viktig her.

Strategisk satsing 2: Fleire bedrifter med relevant kompetanse skal ta oppdrag på kulturminne og –miljø

Vi viser til vår utlysning av rammeavtale for tradisjonshåndverket tørrmuring, og oppfordrer til tilsvarende bruk. Miljøene er imidlertid små, så det kan være viktig med muligheten for samarbeid. Her må eventuelle vedtak mht konkurransepolitikk åpne for dette.

Strategisk satsing 3: Erfaringsbasert kunnskapsutvikling og forskning skal styrkast

Her vil vi spesielt nevne punkt 3 der det står at forståelsen for og bruken av tradisjonelle materialer og metoder er forbedret. Dette er et vesentlig punkt og i tråd med prinsippene som kulturminnevernet bruker ved istandsetting/restaureringsprosjekter – jfr. det som var sitert fra § 1–3 om kulturminnefaglige prinsipper. Vi er enig i at det er viktig med god materialforståelse og god kunnskap om tradisjonelle metoder samtidig som vi mener det er viktig å vurdere nye materialer og metoder der dette ikke går på bekostning av kulturminneverdien. Det vil kunne være en avveining å erstatte tradisjonelt materiale med nye der dette vil kunne være med å bevare og gi kulturminnet ny bruk inn i fremtiden. Videre er det viktig å erkjenne at de tradisjonelle håndverksfagene også tilpasser seg dagens behov og er i naturlig utvikling, og således må kulturminnemyndighetene definere hva som kan godkjennes og ikke godkjennes. Eksempelvis har vi i rammeavtalen definert at tørrmuringsarbeidet i størst mulig grad gjøres for hånd med manuelle redskaper men at maskiner kan være til hjelp i løftarbeid. Juridiske og politiske virkemidler er viktig her.

Vi er innforstått med at det nå skal lages en treårig handlingsplan, og vi mener det er svært viktig at de ulike aktørene ansvarliggjøres og forplikter seg dersom man skal kunne oppnå resultater. Langsiktig satsning vil være vesentlig da håndverk er noe som må praktiseres og traderes over generasjoner skal det bevares.

Vi ønsker lykke til i det videre arbeidet.

Norsk vegmuseum
Med hilsen

Silje Cathrin Fylkesnes
seksjonssjef

Cathrine Thorstensen
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ingen håndskrevne signaturer.